

Sygn. akt II KK 191/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 lutego 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Grzegorzczak (przewodniczący)

SSN Eugeniusz Wildowicz

SSA del. do SN Mariusz Młockowski (sprawozdawca)

Protokolant Ewa Oziębła

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Krzysztofa Parchimowicza,
w sprawie **P. W.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 14 lutego 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od wyroku łącznego Sądu Rejonowego w P.

z dnia 13 marca 2012 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Rejonowemu w P. do ponownego
rozpoznania.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w sprawie **VII K 37/12** orzekał w przedmiocie wydania wyroku łącznego w stosunku do **P. W.**, skazanego prawomocnymi wyrokami:

- I. Sądu Rejonowego z dnia 12 listopada 2008r. wydanym w sprawie **IV K 446/07**, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres dwóch lat

próby i orzeczono świadczenie pieniężne za czyn z art. 35 ust. 2 ustawy o ochronie zwierząt popełniony w dniu 10 grudnia 2006r., przy czym postanowieniem z dnia 18 marca 2011r. zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności;

- II. Sądu Rejonowego z dnia 12 sierpnia 2009r. wydanym w sprawie II K 119/09, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres trzech lat próby i oddano go w okresie próby pod dozór kuratora za czyn z art. 207 § 1 k.k. popełniony w okresie od stycznia 2006r. do marca 2009r., przy czym postanowieniem z dnia 5 marca 2010r. zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności;
- III. Sądu Rejonowego z dnia 20 stycznia 2010r. wydanym w sprawie VI K 826/07, mocą którego wymierzono skazanemu karę dwóch lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres pięciu lat próby i orzeczono środek karny zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na okres czterech lat za czyn z art. 178 § 1 k.k. w zw. z art. 177 § 1 k.k. popełniony w dniu 30 listopada 2006r., przy czym postanowieniem z dnia 11 maja 2011r. zarządzono wykonanie kary pozbawienia wolności;
- IV. Sądu Rejonowego z dnia 17 maja 2010r. wydanym w sprawie II K 282/10, mocą którego wymierzono skazanemu karę roku pozbawienia wolności za czyn z art. 207 § 1 k.k. popełniony w okresie od września 2009r. do stycznia 2010r.;
- V. Sądu Rejonowego z dnia 25 stycznia 2011r. wydanym w sprawie VII K 1670/10, mocą którego wymierzono skazanemu karę 50 stawek dziennych grzywny po 20 zł każda z nich za czyn z art. 222 § 1 k.k. i art. 157 § 1 k.k. popełniony w dniu 11 czerwca 2010r.

Wyrokiem łącznym z dnia z dnia 13 marca 2012r. (VII K 37/12) Sąd Rejonowy:

1. na podstawie art. 85 k.k. i art. 86 § 1 k.k. połączył skazanemu P. W. kary pozbawienia wolności orzeczone prawomocnymi wyrokami wydanymi w sprawach II K 119/09 i VI K 826/07 i wymierzył mu karę łączną roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności,
2. na podstawie art. 63 § 1 k.k. w zw. z art. 577 k.p.k. na poczet kary łącznej pozbawienia wolności zaliczył skazanemu okres pozbawienia wolności od

dnia 16 kwietnia 2010r. do dnia 16 kwietnia 2011r.;

3. uznał, że powyższe wyroki w zakresie kar pozbawienia wolności zostały pochłonięte wydanym wyrokiem łącznym, a w pozostałym zakresie podlegają odrębnemu wykonaniu;
4. nie dokonał połączenia kar z wyroków wydanych w sprawach IV K 446/07, II K 282/10 i VII K 1670/10;
5. zasądził od Skarbu Państwa na rzecz obrońcy z urzędu kwotę 147,60 zł tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skazanemu z urzędu;
6. zwolnił skazanego w całości od kosztów postępowania związanych z wydaniem wyroku łącznego, które przejął na rachunek Skarbu Państwa.

Powyższy wyrok łączny nie został zaskarżony; uprawomocnił się w I instancji w dniu 21 marca 2012.

Kasację od niego wywiódł w lipcu 2012 r. Prokurator Generalny. Wyrok zaskarżył w całości na niekorzyść skazanego P. W.

Wyrokowi łącznemu wydanemu przez Sąd Rejonowy w P. zarzucił na podstawie art. 523 § 1 k.p.k., art. 526 § 1 k.p.k. oraz art. 537 § 1 i 2 k.p.k.:

- rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 86 § 1 k.k., poprzez wymierzenie skazanemu w pkt 1 kwestionowanego wyroku, na podstawie tego przepisu, kary łącznej roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności, to jest kary niższej od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa, która wynosiła dwa lata pozbawienia wolności;
- rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa karnego materialnego, a mianowicie art. 85 k.k., polegające na naruszeniu zasad łączenia kar wymierzonych za pozostające w realnym zbiegu przestępstwa, poprzez przyjęcie niewłaściwej konfiguracji zbiegu przestępstw, co skutkowało nieprawidłowym połączeniem skazań wynikających z wyroków o sygn. II K 119/09 i VI K 826/07.

Podnosząc te zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Rozpoznając sprawę Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługiwała na uwzględnienie, albowiem podniesione w niej zarzuty okazały się zasadne. Konieczne stało się więc uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji – Sądowi

Rejonowemu w P.

Trafnie podniósł skarżący, że Sąd Rejonowy wydając zaskarżony wyrok łączny uchybił prawu materialnemu – zarówno przepisowi art. 86 § 1 k.k., jak i przepisowi art. 85 k.k. Należy przy tym zauważyć, że wskazane uchybienia w realiach niniejszej sprawy mają charakter „autonomiczny”, tj. występują niezależnie od siebie i wzajemnie się nie warunkują. Innymi słowy, Sąd I instancji uchybił przepisowi art. 86 § 1 k.k. niezależnie od tego, że uprzednio, określając tzw. konfigurację przestępstw pozostających w zbiegu realnym, uchybił przepisowi art. 85 k.k. Tak więc zaskarżone orzeczenie dotknięte jest swoistym „podwójnym” naruszeniem prawa materialnego. Ma ono przy tym charakter „rażący” w rozumieniu art. 523 § 1 k.p.k. Nie tylko bowiem rzecz w tym, że podniesione przez skarżącego uchybienia stanowią wadę samej treści prawomocnego orzeczenia z samej swej natury miały istotny wpływ na jego treść, ale też uchybienia te są nad wyraz oczywiste, a zarazem na tyle poważne, że rzutują na ocenę prawidłowego rozpoznania i rozstrzygnięcia w przedmiocie przeprowadzonego przez Sąd postępowania co do wydania wyroku łącznego.

Dla porządku trzeba też dodać – zważywszy na kierunek wniesionego w sprawie nadzwyczajnego środka odwoławczego, tj. na niekorzyść skazanego – iż rozpoznawana kasacja została przez Prokuratora Generalnego wniesiona przed upływem terminu określonego w art. 524 § 3 k.p.k. (upływał on bowiem dopiero w dniu 21 września 2012r.), co pozwala na stwierdzenie, że został spełniony warunek formalny, od którego uzależniona jest możliwość uwzględnienia kasacji na niekorzyść.

Dalsze rozważania należy w pierwszej kolejności odnieść do kwestii rażącego naruszenia przez Sąd I instancji przepisu art. 85 k.k.

W sprawie nie zostało sporządzone pisemne uzasadnienie zaskarżonego wyroku, co uniemożliwia poznanie toku rozumowania Sądu Rejonowego, ustalenie przyczyn, dla których Sąd ten uznał, że istnieje możliwość objęcia wyrokiem łącznym – i w konsekwencji orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności – jednostkowych skazań P. W. w sprawach II K 119/09 i VI K 826/07. Tym samym, w takich okolicznościach, nie ma możliwości odniesienia się Sądu Najwyższego do tych, niewątpliwie wadliwych, przesłanek rozumowania Sądu I instancji (wadliwych, gdyż świadczy o tym wydanie wyroku łącznego z naruszeniem przepisu art. 85 k.k.), które legły u podstaw zaskarżonego orzeczenia. W konsekwencji takiego stanu rzeczy ograniczyć się trzeba do wskazania – w szczególności dla wiedzy Sądu

Rejonowego - ustawowych przesłanek pozwalających na wydanie wyroku łącznego.

Wyjaśniając motywy rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego zacząć należy od wskazania, iż zasady wydawania wyroku łącznego określa art. 569 § 1 k.p.k. Wyrok taki sąd wydaje z urzędu lub na wniosek skazanego, bądź prokuratora, wobec osoby skazanej prawomocnymi wyrokami różnych sądów na kary tego samego rodzaju lub inne podlegające łączeniu, jeśli zachodzą warunki określone w art. 85 k.k. W realiach niniejszej sprawy postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego zostało zainicjowane wnioskiem skazanego. Prawidłowo przy tym Sąd I instancji przedmiotem rozpoznania uczynił wszystkie znane skazania P. W. (w sprawach: IV K 446/07, II K 119/09, VI K 826/07, II K 282/10 i VII K 1670/10).

W sytuacji, gdy sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do którekolwiek z tych przestępstw, sąd orzeka karę łączną, której podstawą są kary jednostkowe wymierzone za zbiegające się przestępstwa (art. 85 k.k.). Jest to tzw. realny zbieg przestępstw będący formą właściwego zbiegu przestępstw. Jego zaistnienie uzasadnia wymierzenie kary łącznej. „Granicę czasową” zbiegu realnego przestępstw, za które wymierzana jest kara łączna, stanowi data wydania pierwszego, chociażby nieprawomocnego wyroku. Instytucja „wyroku łącznego” służy wymierzeniu kary łącznej za przestępstwa pozostające w danym zbiegu realnym, co w modelowej postaci występuje przy rozpoznawaniu kwestii odpowiedzialności karnej skazanego w jednym procesie.

Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 25 lutego 2005r. I KZP 36/04 – której nadano moc zasady prawnej (OSNKW 2005/2/13) – w jasny sposób wyraził zapatrywania prawne wyjaśniające zawarte w art. 85 k.k. pojęcie „zanim zapadł pierwszy wyrok”, a mające zasadnicze znaczenie dla przesłanek wydania wyroku łącznego. Wskazana norma prawna budziła istotne wątpliwości interpretacyjne w orzecznictwie sądów powszechnych, które powołana uchwała Sądu Najwyższego jednoznacznie i przekonująco wyjaśniła. Wskazano w niej, iż określenie „zanim zapadł pierwszy wyrok” (art. 85 k.k.) nie odnosi się do „pierwszego wyroku dającego możliwość orzeczenia kary łącznej w układzie najkorzystniejszym dla skazanego” (która to interpretacja skutkowała tzw. „konfiguracyjnym” kształtowaniem zakresu wyroku łącznego), lecz odnosi się do „pierwszego chronologicznie wyroku, który zapadł przed popełnieniem przez sprawcę kolejnego (kolejnych) przestępstwa (przestępstw)”. Uwzględniając unormowania art. 85 k.k.

należy zatem stwierdzić, że sąd orzekający w przedmiocie wydania wyroku łącznego nie ma swobody w konfigurowaniu takiego układu wyroków skazujących, aby efekt tego był jak najkorzystniejszy dla skazanego, lecz dobór wyroków, będących przesłanką wymiaru kary łącznej, uwarunkowany jest istnieniem cezury czasowej – datą wydania chronologicznie pierwszego (choćby nieprawomocnego) wyroku za „którekolwiek z tych przestępstw” (art. 85 k.k.). Ta właśnie data stanowi czurę czasową skutkującą stwierdzeniem, że przestępstwa popełnione przed tą datą (datą pierwszego chronologicznie wyroku) „pozostają w zbiegu”, a w konsekwencji może być orzeczone za nie kara łączna. Kara ta jest orzekana przecież za przestępstwa pozostające w zbiegu realnym, ten zaś nie jest skutkiem określonych sytuacji procesowych wiążących się np. z wielością toczących się w różnym czasie postępowań karnych, zamiast jednego procesu, lecz jest konsekwencją przestępczych zachowań skazanego (przestępstw popełnionych przed wydaniem „pierwszego chronologicznie wyroku”), niezależnie od tego w jakich „układach procesowych” i sekwencji czasowej poszczególnych procesów była rozpoznawana kwestia jego odpowiedzialności karnej. „Granice czasową” zbiegu realnego przestępstw, za które wymierzana jest kara łączna, stanowi więc data wydania pierwszego, choćby nieprawomocnego wyroku. Jeśli dane przestępstwo zostało popełnione przed tą datą, to nie może być uznane za popełnione w innym „zbiegu realnym” z przestępstwem popełnionym po dacie wydania tegoż wyroku, choćby nawet taka „konfiguracja” byłaby dla skazanego „korzystniejsza”. Jak bowiem wyżej już to podniesiono, determinantem i przesłanką wydania wyroku łącznego nie jest „poprawa sytuacji prawnej skazanego”; ta instytucja prawa karnego służy jedynie wymierzeniu kary łącznej za przestępstwa pozostające w danym zbiegu realnym (por. też w omawianym przedmiocie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2011r. III KK 370/11, opublik. w OSNKW 2011/8/76 oraz LEX nr 896142).

Przy tak rozumianej normie art. 85 k.k. stwierdzić należy, iż Sąd Rejonowy wadliwie uznał, że w zbiegu realnym pozostają przestępstwa będące przedmiotem osądu w sprawach II K 119/09 i VI K 826/07.

Wypada przy tym zauważyć, iż formuła przyjęta w punkcie 4 zaskarżonego wyroku sprowadzająca się do stwierdzenia, iż Sąd orzeka, aby „nie dokonywać połączenia kar (...)” w żadnym razie nie może być uznana za właściwą. Istotą tego właśnie rozstrzygnięcia jest przecież (aczkolwiek w części wadliwie) stwierdzenie

Sądu, iż nie zachodzą w zakresie określonym w punkcie 4 zaskarżonego wyroku przesłanki do wydania wyroku łącznego (w zakresie mającego obejmować skazania P. W. w sprawach IV K 446/07, IV K 282/10 i VII K 1670/10). Taka zaś konstatacja winna skutkować orzeczeniem – przy założeniu jej prawidłowości - umorzeniem postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego, mającego obejmować określone orzeczenia, w trybie art. 572 k.p.k., co prawidłowo oddawałoby zastosowaną instytucję prawa procesowego.

Powracając do zasadniczego przedmiotu czynionych rozważań trzeba podnieść, iż - na co trafnie zwrócił uwagę skarżący - w realiach rozpoznawanej sprawy zachodziły przesłanki do wydania wyroku łącznego, przy poszanowaniu reguły wynikającej z art. 85 k.k. w zw. z art. 569 § 1 k.p.k., obejmującego wyłącznie skazania P. W. w sprawach Sądu Rejonowego oznaczonych sygnaturami IV K 446/07 i VI K 826/07.

Czyn osądzony w tej ostatniej sprawie (VI K 826/07) został popełniony przez skazanego w dniu 30 listopada 2006r., a więc już po wydaniu „pierwszego” w tym układzie procesowym wyroku, tj. wyroku w sprawie IV K 446/07, co miało miejsce w dniu 12 listopada 2008r. Z kolei trzecie przestępstwo (w ich układzie chronologicznym) – a będące przedmiotem osądu w sprawie II K 119/09 – zostało popełnione przez skazanego w okresie od stycznia 2006r. do marca 2009r., co przy uwzględnieniu, iż miało ono charakter „jednego przestępstwa wieloczynowego” (wyczerpywało bowiem znamiona określone w art. 207 § 1 k.k.) popełnionego w ustalonym w wyroku okresie, przemawia za stwierdzeniem, że o tyle nie może być ono uznane za pozostające w zbiegu realnym z przestępstwami, które były przedmiotem osądu w sprawach IV K 446/07 i VI K 826/07, że zostało popełnione właśnie po wydaniu „pierwszego chronologicznego wyroku” (a więc po dniu 12 listopada 2008r. - IV K 446/07).

W takich zaś okolicznościach, wydanie wyroku łącznego obejmującego skazania P. W. w sprawie VI K 826/07 i właśnie w sprawie II K 119/09 jawi się jako rażące naruszenie przepisu prawa materialnego – art. 85 k.k., określającego przesłanki orzeczenia kary łącznej, których spełnienie z kolei warunkuje możliwość wydania wyroku łącznego.

Już stwierdzenie powyższego uchybienia uzasadniało więc uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Niezależnie od omówionego wyżej uchybienia, zaskarżony wyrok dotknięty jest również drugim z afirmowanych w kasacji uchybień prawu materialnemu, tj. rażącym uchybieniem przepisowi art. 86 § 1 k.k.

Wprawdzie konstatacja, iż Sąd Rejonowy w P. przede wszystkim uchybił przepisowi art. 85 k.k. w swoisty sposób „dezaktualizuje” kwestię dotyczącą „granic”, w jakich mogła być przez ten Sąd orzeczona kara łączna pozbawienia wolności – albowiem, jak wyżej to ukazano, w ogóle nie było podstaw ustawowych do orzekania kary łącznej dotkniętej omawianym w tym miejscu uchybieniem – to jednak, w szczególności z uwagi na wzgląd na prawidłowość dalszego postępowania, należy wskazać i na to drugie, z popełnionych przez Sąd Rejonowy w P., uchybień.

Rzecz w tym, że Sąd Rejonowy w P. orzekł karę łączną pozbawienia wolności (obejmującą kary jednostkowe pozbawienia wolności roku i dwóch lat) w wymiarze roku i sześciu miesięcy. Uczynił tak, mimo jednoznacznej w swym brzmieniu dyspozycji art. 86 § 1 k.k. stanowiącej (w odniesieniu do kary łącznej pozbawienia wolności), że karę łączną wymierza się „w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy, nie przekraczając (...) 15 lat pozbawienia wolności”. Tak więc – co wręcz oczywiste – kara łączna pozbawienia wolności (pomijając w tym miejscu kwestię możliwości jej wymierzenia w zakresie skazań objętych punktem 1 zaskarżonego wyroku, o czym była mowa wyżej) nie mogła być wymierzona w wymiarze poniżej dwóch lat. Skoro zaś Sąd orzekł ją w wymiarze roku i sześciu miesięcy, to tym samym w rażący sposób (niezależnie od rażącego naruszenia art. 85 k.k.) naruszył przepis art. 86 § 1 k.k. Wywody kasacji w tym przedmiocie są w pełni zasadne. *Notabene*, sam Sąd Rejonowy dostrzegł to ostatnie swe uchybienie próbując jednak „naprawić” je w zupełnie nieuprawniony sposób w drodze „sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej”, co zostało z kolei prawidłowo zakwestionowane przez Sąd odwoławczy rozpoznający wniesione w tym przedmiocie zażalenie skazanego.

Tak więc, wobec stwierdzenia zasadności kasacji co do naruszenia przez Sąd Rejonowy w P. również przepisu art. 86 § 1 k.k., należało i z tego powodu orzec o uchyleniu zaskarżonego wyroku z przekazaniem sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W ponownym postępowaniu Sąd Rejonowy w P. powinien orzec w przedmiocie wydania wyroku łącznego wobec P. W. w sposób wolny od wad, z

poszanowaniem poczynionych przez Sąd Najwyższy uwag.